

Pieni pala lastensuojelua - Opas lastensuojelusta varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Hanna Aho & Petra Fagerlund

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Pieni pala lastensuojelua - Opas lastensuojelusta varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Hanna Aho & Petra Fagerlund
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Maaliskuu 2022

Hanna Aho, Petra Fagerlund

Pieni pala lastensuojelua - Opas lastensuojelusta varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Vuosi

2022

Sivumäärä

33

Tämä opinnäytetyö on kehittämistyönä toteutettu prosessi. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä varhaiskasvatusyksikön henkilöstön tietämystä lastensuojelusta ja tuoda esille varhaiskasvatuksen merkitys lapsen suojelussa. Tavoitteena oli tuottaa informatiivinen ja selkeä opas lastensuojelusta. Oppaan sisältö kehitettiin yhteistyössä yksityisen varhaiskasvatusyksikön henkilöstön kanssa, heidän toiveidensa ja tarpeidensa mukaan. Oppaaseen on sisällytetty opinnäytetyöntekijöiden valitsema keskeisiä poimintoja lastensuojelusta. Oppaan tarkoituksena on toimia käytännön tukena varhaiskasvatusyksikössä.

Opinnäytetyöraportin ja oppaan tietoperustassa keskityttiin lapsen oikeuksien sopimukseen, varhaiskasvatuksen tehtävään ja merkitykseen ehkäisevän lastensuojelun näkökulmasta sekä varhaiseen puuttumiseen, joka pitää sisällään huolen puheeksi ottamisen. Lastensuojelun osalta perehdyttiin lastensuojelun perustehtävään, ehkäisevään lastensuojeluun, lastensuojelun prosessiin ja lastensuojeluilmoituksen tekemiseen.

Oppaan arvioinnissa hyödynnettiin työelämäkumppanilta saatua palautetta, jota kerättiin arviointilomakkeilla. Oppaan informatiivisuus, selkeys ja hyödyllisyys olivat arvioinnin keskeisiä teemoja. Työelämäkumppanilta saatujen palautteiden perusteella opas vastasi henkilöstön odotuksia ja opinnäytetyölle asetetut tavoitteet katsottiin saavutetuiksi.

Asiasanat: opas, varhaiskasvatus, lastensuojelu, varhainen puuttuminen, ehkäisevä lastensuojelu

Hanna Aho, Petra Fagerlund

A guide about child protection for early childhood education staff

Year

2022

Pages

33

This thesis is a developmental process. The aim of the thesis was to improve the knowledge of the staff of the early childhood education unit about child protection and to highlight the importance of early childhood education in child protection. The objective was to produce an informative and clear guide on child protection. The content of the guide was created in collaboration with the staff of a private early childhood education unit, according to their needs and wishes. The guide includes relevant information of child protection selected by the thesis authors. The purpose of the guide is to provide practical support in the early childhood education unit.

The theoretical background of the thesis and the guide is based on the Convention on the Rights of the Child, the role and importance of early childhood education from the perspective of preventive child protection, and early intervention, which includes addressing concerns. With regard to child protection, the basic task of child protection, preventive child protection, the child protection process and making a child protection notification were examined.

The evaluation of the guide utilized the feedback received from the working life partner, the feedback was collected using evaluation forms. The informativeness, clarity and usefulness of the guide were key themes in the evaluation. Based on the feedback received from the thesis partner, the guide met the expectations of the staff and the goals set for the thesis were considered achieved.

Keywords: guide, early childhood education, child protection, early intervention, preventive child protection

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	7
3	Lapsen oikeuksien sopimus.....	7
4	Varhaiskasvatus.....	8
4.1	Kasvatusyhteistyö	9
4.2	Varhainen puuttuminen	9
4.3	Huolen puheeksi ottaminen.....	10
5	Lastensuojelu	12
5.1	Ehkäisevä lastensuojelu	12
5.2	Lastensuojeluilmoitus	13
5.3	Lastensuojelun prosessi	14
6	Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö	15
7	Kehittämistyö	16
7.1	Kehittämistyön vaiheet.....	17
7.2	Kehittämistarpeiden tunnistaminen ja ideointi.....	17
7.3	Suunnittelu	18
7.4	Toteutus	19
7.5	Valmis tuotos	20
7.6	Oppaan arviointi.....	22
8	Opinnäytetyöprosessin arviointi.....	23
9	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	24
10	Pohdinta	25
	Lähteet.....	27
	Kuviot	30
	Taulukot	30
	Liitteet	31

1 Johdanto

Lapsi viettää suuren osan arjestaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen työntekijät luovat perustan lapsen suojelulle kohdatessaan lasta tämän jokapäiväisessä arjessa. Jotta lapsen suojele toteutuu, tarvitsee se ympärilleen vastuuntuntoisia ja valppaita aikuisia. (Saastamoinen 2016, 40-41.) Varhaiskasvatuksessa yhteydenotto lastensuojeluun on vähäistä, sillä lastensuojelun näkökulmasta varhaiskasvatuksen henkilöstöt tekevät vähän ilmoituksia. Vähäisten ilmoitusten takana uskotaan olevan vaikeiden asioiden, kuten huolen puheeksi ottamisen vaikeus lapsen vanhempien kanssa. (Heinonen ym. 2016, 197.)

Lastensuojeluilmoituksia tehtiin vuonna 2020 Kuusikkokuntien raportin mukaan yhteensä 57 342, joista varhaiskasvatus teki vain 1 389 ilmoitusta. Espoossa vastaavasti lastensuojeluilmoituksia tehtiin vuoden aikana 8 460, joista varhaiskasvatuksen osuus oli ainoastaan 319 ilmoitusta. (Kuusikko-työryhmä 2021, 73.)

Tämä opinnäytetyö on kehittämistyönä toteutettu opas lastensuojelusta varhaiskasvatusyksikköön. Opas tehtiin yhteistyössä espoolaisen yksityisen varhaiskasvatusyksikön kanssa, jonne valmis opas toimitettiin henkilöstön käyttöön. Opinnäytetyön taustalla oli ajatus yhdistää varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun viitekehykset opinnäytetyöntekijöiden omien mielenkiintojen ja opintosuuntausten mukaan. Omakohtaiset kokemukset siitä, kuinka lasten kanssa työskentelevillä henkilöillä ei välttämättä ole ollut tarvittavaa tietoa lastensuojelusta, herätti ajatuksen lastensuojelun oppaasta. Tavoitteeksi muodostui lisätä varhaiskasvatuksen henkilöstön tuntemusta lastensuojelusta oppaan avulla.

Tietoperustassa keskityttiin lapsen oikeuksien sopimukseen, varhaiskasvatuksen tehtävään ja merkitykseen ehkäisevän lastensuojelun näkökulmasta sekä varhaiseen puuttumiseen, joka pitää sisällään huolen puheeksi ottamisen. Lastensuojelun osalta perehdyttiin lastensuojelun perustehtävään, ehkäisevään lastensuojeluun, lastensuojelun prosessiin ja lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Tietoperustan sekä varhaiskasvatusyksikön henkilöstön toiveiden ja tarpeiden pohjalta syntyi tiivis opas lastensuojelusta.

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä varhaiskasvatusyksikön henkilöstön tietämystä lastensuojelusta ja tuoda esille varhaiskasvatuksen merkitys lapsen suojelussa. Tavoitteena oli tuottaa informatiivinen ja selkeä opas lastensuojelusta. Oppaan sisältö kehitettiin yhteistyössä yksityisen varhaiskasvatusyksikön henkilöstön kanssa, heidän toiveidensa ja tarpeidensa mukaan. Oppaaseen on sisällytetty opinnäytetyöntekijöiden valitsemissa keskeisiä poimintoja lastensuojelusta. Oppaan tarkoituksena on toimia käytännön tukena varhaiskasvatusyksikössä.

Lapsella on oltava oikeus oikea-aikaiseen, riittävään ja tarkoituksenmukaiseen tukeen varhaiskasvatuksen kaikissa palveluissa (Lastensuojelun keskusliitto 2021). Mahkosen (2012, 10) mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstöt ovat monesti virkavastuussa, mutta toisinaan he kokevat ammatillista epävarmuutta, kuinka tilanteisessa tulisi toimia lain mukaan. Varhaiskasvatusta koskee useat lait sekä asetukset, jotka säätelevät muun muassa henkilöstön määrää, sassaapitoa ja lastensuojeluilmoitusta.

Varhaiskasvatusyksikön henkilöstö koostuu eri koulutustaustan omaavista henkilöistä, eikä varhaiskasvatuslaki (540/2018) vaadi henkilöstöltä lastensuojelun osaamista. Näin ollen lastensuojelun tunteminen ja tietäminen voivat vaihdella yksiköiden ja henkilöstön välillä suuresti. Opinnäytetyönä toteutettu opas haluttiin toteuttaa työelämäkumppanin toiveiden mukaisesti, jolloin se palvelee juuri kyseisen yksikön toiveita ja tarpeita.

3 Lapsen oikeuksien sopimus

Lapsen oikeuksien sopimus on Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa hyväksytty sopimus, joka on ollut Suomessa laintasoisena voimassa vuodesta 1991. Lapsen oikeuksien sopimus on maailman laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus, joka koskettaa jokaista alle 18-vuotiaasta lasta. Sopimuksen mukaan lapsella on oikeus välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Nämä velvoittavat aikuisia takaamaan lapsen oikeuksien toteutumisen sekä suojelemaan lapsia laiminlyönneiltä, jotka kohdistuvat heidän oikeuksiinsa. (Lapsen oikeudet 2022; Unicef 2022.)

Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien komitea on nimennyt lapsen oikeuksien sopimuksesta neljä velvoitetta yleisperiaatteiksi. Nämä yleisperiaatteet ovat lapsen oikeus elämään, kehittymiseen ja henkiinjäämiseen, syrjinnän kielto, lapsen edun ensisijaisuus sekä lapsen oikeus saada näkemyksensä huomioon otetuksi. Nimetyt yleisperiaatteet tulee huomioida kaikkien sopimuskohtien tulkinnassa. (Lapsen oikeudet 2022.) Yhdistyneiden kansakuntien asettama komitea valvoo lisäksi yleissopimusta. Valvominen tapahtuu valtioiden raportoinnin avulla, jossa käsitellään lasten olojen kehitystä. Suomen kattava

päivähoitojärjestelmä sekä monipuoliset lasta ja perhettä tukevat sosiaalipalvelut ovat saaneet erityistä tunnustusta komitealta. (Ojanen, Ritmala, Siven, Vihunen & Vilen 2013, 11.)

Lasten kanssa työskentelevät ja toimivat henkilöt voivat käyttää lasten oikeuksien sopimusta tukena. Lasten hyvinvoinnin tukeminen tapahtuu, kun sopimuksen tavoitteita edistetään ja niistä tiedotetaan eteenpäin. (Ojanen ym. 2013, 13.) Varhaiskasvatuksessa voidaan puhua lasten oikeuksien sijasta lapsuuden suojelemisesta, sillä varhaiskasvatuksen oikeudellisen sääntelyn lähtökohtana pidetään lapsuuden suojelua (Mahkonen 2012, 28).

4 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus, aikaisemmalta nimitykseltään päivähoito, on osa kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Suomalainen varhaiskasvatus perustuu educare-malliin, jossa varhaiskasvatuksen kokonaisuus muodostuu kasvatuksesta, hoidosta ja opetuksesta. (Hakalehto 2018, 263-264.) Varhaiskasvatus on tarkoitettu 0-6-vuotiaille lapsille ja sen toimintamuotoihin kuuluvat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. Ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta on huoltajilla, jota varhaiskasvatus täydentää ja tukee sekä vastaa lapsen hyvinvoinnista omalta osaltaan. (Opetushallitus 2022; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018b.)

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) varhaiskasvatus määritellään lapsen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudeksi, jonka pääpaino on pedagogiikassa. Lapsen etu tulee ensisijaisesti huomioida, kun varhaiskasvatusta suunnitellaan ja järjestetään. Varhaiskasvatuksen tukena toimii varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jotka määrittävät varhaiskasvatuksen toteuttamista, suunnittelua ja toimintaa. Perusteiden tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen toteuttamista yhdenvertaisesti koko maassa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet valmistelee Opetushallitus yhdessä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Varhaiskasvatuksen tehtävät ovat monipuoliset. Niiden tarkoituksena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista, edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä. (Opetushallitus 2022.) Varhaiskasvatus koetaan olennaisena osana lapsen kehitystä ja päiväkodit ovat monelle lapselle merkityksellinen kasvuympäristö. Varhaiskasvatusta toteutetaan yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa ja sen nähdään sekä tukevan että täydentävän kotien kasvatustehtävää. (Hakalehto 2018, 265, 278.)

4.1 Kasvatusyhteistyö

Varhaiskasvatustalain (540/2018) yhtenä tavoitteena on toimia yhteistyössä lapsen sekä vanhemman tai huoltajan kanssa lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea vanhempaa tai huoltajaa kasvatustyössä. Lapsen huoltajalla on mahdollisuus vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuksen kokonaisuuteen osallistumalla sen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Kasvatusyhteistyö tarkoittaa huoltajien sekä perheiden sitoutumista yhdessä toimimiseen samalla tukien lapsen kasvua, kehitystä sekä oppimista. Varhaiskasvatuksen ja lapsen huoltajien välinen yhteistyö on tärkeää, sillä siinä yhdistyvät huoltajien oman lapsen tuntemus sekä kasvattajan ammattitaito. Yhteistyön tavoitteena on edistää lapsen terveellistä ja turvallista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lapsen huoltajien tulee olla sitoutuneita yhteistyön tavoitteisiin. Huoltajien ja kasvattajien roolit ovat tasavertaiset, mutta rooleiltaan erilaiset, sillä huoltajilla on ensisijainen kasvatustavastuu sekä kasvatusoikeus. Lapsen kasvatustyötä tukee henkilöstön sekä huoltajien välinen luottamus, tasa-arvo sekä kunnioitus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018a, 34; Kekkonen 2012, 22.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee osoittaa lapsen vanhemmille tai huoltajalle välittävää ja ymmärtävää työtettä. Henkilöstön tulee avoimesti ja aidosti työskennellä yhteistyössä lapsen vanhempien tai huoltajien kanssa lapsen parhaaksi. Avoimella vuorovaikutussuhteella ja varhaisella puuttumisella voidaan ennaltaehkäistä mahdollisia perheen tai lapsen kriisejä. (Ojanen ym. 2013, 302.)

4.2 Varhainen puuttuminen

Varhainen puuttuminen yksinkertaisimmillaan tarkoittaa sitä, että mahdolliset ongelmat havaitaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja niihin pyritään löytämään ratkaisu. Varhainen puuttuminen on prosessi, joka alkaa pienistä havainnoista ja etenee toimenpiteisiin, jossa lasta autetaan ja tuetaan. Tuki voi olla vaihtelevaa ja usean eri asiantuntijan tarjoamaa. (Huhtanen 2007, 28.)

Varhainen puuttuminen on ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa toimintaa, joka ei kuitenkaan noudata selkeää ja johdonmukaista menettelykaavaa. Varhainen puuttuminen ei myöskään kosketa vain lasta, vaan lisäksi hänen perhettään ja kasvuympäristöään. (Huhtanen 2007, 29.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee tehdä lastensuojeluilmoitus, kun lapsen hoitoa ja kasvatusta laiminlyödään vakavasti, lapseen kohdistuu henkistä tai fyysistä väkivaltaa, lapsen fyysisten tarpeiden tyydyttämisessä esiintyy puutteita, kuten jatkuvan ravinnon, yöunien tai asianmukaisen vaatetuksen puute. Muita syitä lastensuojeluilmoituksen tekemiselle voivat olla lapsen oireilu eli hän on esimerkiksi ahdistunut, väsynyt, pelokas tai levoton tai lapsen

vanhemmat käyttävät runsaasti päihkeitä tai heillä esiintyy vakavia mielenterveysongelmia. (Huhtanen 2004, 69.)

Jokaisella työntekijällä, joka työtehtävissään kohtaa lapsia, tulee olla tietoa ja taitoa ottaa havaitsemansa huoli puheeksi jo varhaisessa vaiheessa. Tavoitteena on auttaa lasta tai nuorta sekä hänen perhettään kriisin alkuvaiheessa. Näin mahdollisuudet tilanteen ratkaisemiseen ja tukemiseen ovat vielä suuret eikä lastensuojelullisille toimenpiteille syntyisi tarvetta, vaan asiat käsiteltäisiin lapsen arkiympäristössä. Tällä voidaan estää ongelmien kärjistyminen ja ehkäistä lapsen syrjäytymistä. (Taskinen 2012, 27; Varpu-projekti 2005, 7.)

4.3 Huolen puheeksi ottaminen

Kunnioittavan varhaisen puuttumisen yksi olennainen osa on huolen puheeksi ottaminen lapsen huoltajien kanssa. Se on menetelmä, joka sopii tilanteisiin, joissa lapseen tai nuoreen liittyvä huoli halutaan käsitellä hänen huoltajiensa kanssa. Puheeksi ottaminen toteutuu keskusteluna, jossa hankala asia otetaan kunnioittavasti esille samalla tarjoten tukea asianosaisille. Tavoitteena on rakentaa toimiva vuorovaikutussuhde lasta koskevan huolen poistamiseksi ja yhteistyön kehittyminen ja ylläpitäminen. Keskeistä on huoleen tarttuminen, jossa tarkoituksena on tuoda esiin oma huoli sen sijaan, että puhuttaisiin lapsen tai perheen ongelmista. (Taskinen 2012, 7, 12 & 16.)

Huolen puheeksi ottaminen voi tuntua työntekijästä haastavalta. Työntekijä näkee ja kokee tilanteen omasta näkökulmastaan, jolloin huoli on aina henkilökohtainen. Jokainen huoli on kuitenkin arvokas ja riittävä peruste puheeksi ottamiseen vanhemman kanssa. (Varpu-projekti 2005, 10.) Arvioidessa lapsen avun tarvetta, voidaan tukena käyttää Stakesin Palmuke-projektissa kehitettyä huolen vyöhykkeistöä (Taulukko 1), joka auttaa arvioimaan avun ja yhteistyön tarvetta. Huolen vyöhykkeistö on jaettu neljään osaan: 1) ei huolta, 2) pieni huoli, 3) harmaa vyöhyke ja 4) suuri huoli. (Eriksson & Arnkil 2012, 25.)

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri; lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa.
	Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.		Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä.	Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

* kontrolli = tilanteen hallinnan lisääminen esimerkiksi rajoittamalla jotain epätoivottavaa asiaa.

Taulukko 1: Huolen vyöhykkeistö (Eriksson & Arnkil 2012, 25)

Pienen huolen vyöhykkeellä työntekijä on havainnut tilanteessa tekijöitä, jotka herättävät hänessä pientä huolta. Huoli voi esiintyä toistuvasti, mutta työntekijällä on vahva usko omaan auttamismahdollisuuksiinsa ja näin ollen huoli on helppo ottaa puheeksi. *Harmaalla vyöhykkeellä* huoli on jo lisääntynyt ja auttamiskeinot ovat vähissä tai kokonaan käytetty. Huolta aiheuttavia tilanteita on saattanut esiintyä jo pitkään ja asiakkuudet voivat olla kuormittavia. Tällä vyöhykkeellä työntekijä kaipaa lisää voimavaroja kasvavaan huoleensa ja voi tuntea epävarmuutta, kuinka tilanteessa tulisi toimia. *Suuren huolen vyöhykkeellä* huoli on tuntuva ja työntekijä arvioi lapsen olevan vaarassa. Tilanne vaatii toimia, kuten yhteydenottoa sosiaalityöntekijään tai poliisiin. (Eriksson & Arnkil 2012, 26.)

Puheeksi ottamisen tilannetta tulee suunnitella etukäteen ja varata keskustelulle tarpeeksi aikaa ja tilaa. Keskeistä puheeksi ottamisessa on, että työntekijä tuo esille omat havainnot lapsesta monipuolisesti. Tähän hän tarvitsee lasta ja huoltajia, joiden kanssa yhteistyötä tehdään avoimen vuorovaikutuksen kautta. Keskusteluissa on tärkeää korostaa myös lapsen ja perheen voimavaroja ja tuoda esiin konkreettisia havaintoja lapsesta. Puheeksi ottaminen tulee toteuttaa rakentavasti ja kunnioittavasti sekä rohkaista myös vanhempia osallistumaan keskusteluun. Keskustelun jälkeen työntekijän on hyvä pohtia tilannetta sekä sitä, miten hän voi osaltaan turvata yhteistyön jatkumisen. Kunnioittavasti, avoimesti ja rohkeasti toteutettu puheeksi ottaminen luo pohjaa luottamukselle ja yhteistyölle. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2017, 21; Huhtanen 2005, 82-83.)

5 Lastensuojelu

Lastensuojelu on yksi osa laaja-alaista lasten suojelua, joka koskettaa lastensuojeluviranomaisten lisäksi koko yhteiskuntaa sekä kansalaisia. Lasten suojelu pohjautuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. (Taskinen 2012, 19.) Lastensuojelua ohjaa lastensuojelulaki (417/2007), jonka tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasa-arvoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelun keskeisenä periaatteena on edistää lapsen hyvinvointia ja suotuisaa kehitystä. Lastensuojelun tarkoituksena on lisäksi tukea lapsen vanhempia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä tarjoamalla tarvittavia palveluita ja tukitoimia.

Lastensuojelutyö on lapsilähtöistä työtä, jossa lasta kohdellaan tasa-arvoisesti ja hänellä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ikätasoonsa vastaavasti. Lastensuojelussa työskentelyn pohjana toimii lapsi ja hänen tarpeensa, toiveensa ja mielipiteensä. Lasta kannustava ja rohkaiseva työote antaa lapselle voimaa ja toivoa. (Ojanen ym. 2013, 18.)

Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on hänen vanhemmillaan tai muilla huoltajilla. Viranomaisten, jotka toimivat lasten ja perheiden kanssa, tulee tarjota perheille apua ja tukea riittävän varhaisessa vaiheessa sekä ohjattava heidät tarvittaessa lastensuojelun piiriin. (Lastensuojelulaki 417/2007.) Lastensuojelulaki painottaa avohuollon ensisijaisuutta, ennaltaehkäisyä, varhaista puuttumista sekä huoltajien kasvatumahdollisuuksien tukemista (Ojanen ym. 2013, 36).

5.1 Ehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelu tarjoaa kunnissa ehkäisevää lastensuojelua lapselle tai perheelle silloin, kun he eivät ole lastensuojelun asiakkaita. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jolla turvataan ja edistetään lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhempia vanhemmuudessa. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan esimerkiksi lastenneuvolassa, varhaiskasvatuksessa, opetuksessa, nuorisotyössä sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Ehkäisevä lastensuojelu toteutuu myös silloin, kun huomioidaan lapset aikuisille suunnatuissa palveluissa ja tarvittaessa selvitetään hoidon ja tuen tarve. Ehkäiseväksi lastensuojeluksi voidaan katsoa myös useat yhteiskunnalliset päätökset, joilla on suora vaikutus lasten elämään. Päätökset voivat liittyä esimerkiksi alkoholipolitiikkaan, liikennetarkkailuihin sekä vanhempien työssäkäyntiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022a; Sosiaali- ja terveysministeriö 2022.)

Ehkäisevän lastensuojelun palveluiden tarjoaminen tapahtuu usein liian myöhään, jolloin ongelmien laadut voivat olla jo vakavia. Varhaisella puuttumisella, viranomaisyhteistyöllä sekä perhettä tukevilla tuilla voidaan merkittävästi ennaltaehkäistä lapsen ja perheen haasteita ja välttää kalliin sijaishuollon järjestämisen. (Räty 2019, 24.)

5.2 Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojelulaista löytyy kolme erilaista lastensuojeluilmoitusta: perinteinen lastensuojeluilmoitus, ennakollinen lastensuojeluilmoitus ja pyyntö lastensuojelutarpeen selvittämisestä (Mahkonen 2012, 179). Tässä luvussa käsitellään perinteistä lastensuojeluilmoitusta.

Lastensuojelulaissa (417/2007) säädetään ilmoitusvelvollisuudesta. Ilmoitusvelvollisia ovat kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon tai lasten päivähoidon ammattihenkilöt. Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä, jos he tehtävissään saavat tietää lapsen vaarantavista olosuhteista, hoidon ja huolenpidon tarpeesta tai lapsen oma käyttäytyminen vaatii mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Huolen syntyessä tulee ammattihenkilön ilmoittaa viipyvämättä asiasta kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Lastensuojeluilmoituksen tekee aina se henkilö, jolla huoli herää, eikä sen tekemistä voi siirtää muille. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017, 77, 81.)

Lastensuojeluilmoituksen tarkoituksena on saada tarvittavaa apua. Ilmoituksen syitä voivat olla muun muassa lapsen heitteelle jättö ja tarpeiden laiminlyönti, epäily tai uhka lapseen kohdistuvasta pahoinpitelystä tai muu huolta herättävä asia lapsen hoivassa tai huolenpidossa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017, 78.)

Lastensuojeluilmoituksessa tuodaan esille lapsen tilannetta kuvaavat asiat ja riskitekijät, joiden kautta ilmoitusvelvollinen kokee lastensuojeluilmoituksen tarpeelliseksi. Ilmoituksessa tulee ilmoittaa lapsen tiedot, ilmoituksen syy sekä se onko ilmoituksesta kerrottu lapselle tai hänen huoltajalleen. Ilmoitusvelvollisen henkilön tulee lisäksi kertoa omat tietonsa ilmoitukseen. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022b.) Ilmoituksen voi tehdä perustellun epäilyn takia, jolloin ilmoituksen tekijällä ei tarvitse olla varmaa tietoa, tarvitseeko lastensuojelun tarvetta selvittää. Ilmoitusta tehdessä on kuitenkin hyvä keskustella vanhempien kanssa, jotta luottamus ja huolen esiin tuominen olisi avointa perheen ja heidän kanssaan työskentelevien tahojen välillä. Ilmoituksen jälkeen voidaan todeta, että lastensuojelun tarpeen selvittäminen ei ole tarpeellista. Tämä ei silti tarkoita sitä, että lastensuojeluilmoituksen tekeminen olisi ollut tarpeetonta. (Saastamoinen 2016, 142; Heinonen ym. 2016, 195.)

Työntekijällä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, vaikka huoltaja kieltäisi sen tekemisen. Erityisissä tilanteissa ilmoituksen tekemisestä jätetään kertomatta huoltajille. Syynä voivat olla esimerkiksi lapsen hyvinvoinnin vaarantuminen tai asian kiireellisyys. Tilanteissa, jossa on syytä epäillä lapsen kohdistuvasta rikosepäilystä, tulee ilmoitus tehdä viipymättä poliisille sekä lastensuojeluun. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017, 81.)

Jokainen tilanne on yksilöllinen ja erilainen, jolloin sen arvioiminen voi olla työntekijälle haastavaa. Työntekijän ei pidä jäädä asian kanssa yksin, vaan epävarmoissa tilanteissa tukena toimivat konsultointi lastensuojelun työntekijöille tai soittaminen sosiaalipäivystykseen. Tärkeää on myös keskustella tilanteesta oman esimiehen kanssa, joka voi selkeyttää työntekijän omaa näkemystään lapsen tilanteesta. Sosiaalihuollon ammattilaiset arvioivat, mihin toimenpiteeseen ilmoitus mahdollisesti johtaa, jolloin työntekijän ei tarvitse huolehtia siitä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017, 78; Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022b.)

Lastensuojeluilmoitus voidaan korvata yhteydenotolla sosiaalihuoltoon. Yhteydenotto tapahtuu yhdessä huoltajan kanssa, jolloin sosiaalihuolto arvioi tuen tarpeen. Yhteydenotto sosiaalihuoltoon on tehtävä viipymättä, mikäli lastensuojeluilmoitus korvataan. Jos huoltaja ei suostu yhteistyöhön, tulee työntekijän tehdä lastensuojeluilmoitus ilman suostumusta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017, 78.)

5.3 Lastensuojelun prosessi

Lastensuojelun prosessi alkaa lastensuojeluilmoituksesta. Ilmoituksen jälkeen sosiaalityöntekijä arvioi ensin kiireellisten toimipiteiden tarpeen, jonka lisäksi hän tekee palvelutarpeen arvioinnin. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä sosiaalityöntekijä arvioi tarvitseeko lastensuojelun tarvetta selvittää. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022c.)

Kun lastensuojelu vastaanottaa lastensuojeluilmoituksen, pyynnön lastensuojeluntarpeen arvioinnista tai hakemuksen, on lastensuojelun välittömästi arvioitava, onko lapsella kiireellinen lastensuojelun tarve. Jos tarve on kiireellinen, lapsen tilanne turvataan ja tarvittaessa tehdään kiireellinen sijoitus. Kiireettömässä tilanteessa sosiaalityöntekijä arvioi seitsemän arkipäivän kuluessa, onko aihetta ryhtyä lastensuojelutarpeen selvitykseen. Kynnys selvityksen aloittamiseen on matala ja pääsääntö on, että selvitys aloitetaan. Selvitys voidaan jättää tekemättä vain silloin, jos kyse on selvästä haitanteosta tai lapsi on jo lastensuojelun asiakas. Jos selvitys päätetään aloittaa, lapsi kirjataan lastensuojelun asiakkaaksi. Selvityksen valmistuttua asiakkuus joko päättyy tai jatkuu. Asiakkuuden jatkuessa, lapselle tehdään asiakassuunnitelma, jossa määritellään lapsen ja perheen tuen tarve ja ne asiat, joihin pyritään vaikuttamaan. (Taskinen 2012, 58-59, 63-64.)

Lastensuojelu tarjoaa ensisijaisesti lapselle tai perheelle avohuollontukitoimia, mikäli lapsen etu ei vaadi muuta. Avohuollon tukitoimilla voidaan tukea esimerkiksi lapsen tai nuoren koulunkäyntiä, harrastustoimintaa ja toimeentuloa sekä tukea perhettä. Avohuollon tukitoimilla on ensisijaisesti tarkoitus tukea ja edistää lapsen kehitystä, ja tukitoimet perustuvat lapsen ja vanhempien suostumukseen. Avohuolto päättyy, kun lapsen ja perheen tilanne on kohentunut ja avohuollon tukitoimille ei ole enää tarvetta. Mikäli lapsen hyvinvointia ei voida turvata avohuollon tukitoimin, on julkisella vallalla velvollisuus ottaa lapsi huostaan ja järjestää hänelle sijaishuoltoa. (Hakalehto 2018, 405.)

Lapsen huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen tarkoittavat, että lapsen hoitoa, kasvatusta, valvontaa ja muuta huolenpitoa koskevan päätöksentekovalta siirretään kunnan sosiaalilautakunnalle. Huostaanotto on voimassa toistaiseksi ja se on päätettävä heti, jos huostassa pidolle ja sijaishuollon tarpeelle ei ole enää tarvetta. Huostaanoton päättäminen vaatii kasvuolojen merkittävää paranemista sekä niiden säilymistä riittävän hyvinä tarpeeksi pitkään. Huostaanotto päättyy viimeistään, kun lapsi täyttää 18-vuotta. Sijaishuollon päätyttyä nuori siirtyy jälkihuoltoon. (Hakalehto 2018, 407; Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2022d.)

Sijaishuollon jälkeen nuorelle on järjestettävä jälkihuoltoa välittömästi hänen tarpeidensa mukaan. Jälkihuolto räätälöidään yksilöllisesti nuoren jälkihuoltosuunnitelmaan, jossa nuoren omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon. Jälkihuolto voi olla nuoren tukemista taloudellisesti, sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden järjestämisestä sekä opiskeluun tai työhön tukemista. (Räty 2019, 712, 718.)

6 Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) säädetään moniammatillisesta yhteistyöstä, jossa kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä muun muassa sosiaalihuollosta, neuvolatoiminnasta ja lastensuojelusta vastaavien tahojen kanssa. Lapsen suojelu ja lapsen vanhempien tai muiden huoltajien tukemismvastuu ei kuulu ainoastaan lastensuojelulle, vaan se kuuluu kaikkien niiden viranomaisten ja muiden toimijoiden tehtäviin, jotka työssään kohtavat lapsia ja lasten perheitä. Lapsen suojelun perustana ovat kohtaamiset lapsen jokapäiväisessä arjessa, kuten varhaiskasvatuksessa. (Saastamoinen 2016, 40.)

Varhaiskasvatuksen merkitys ennaltaehkäisevässä lastensuojelussa on tunnistaa lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvät tuen tarpeet mahdollisimman pian sekä turvata lapselle hänen tarvitsemansa tuki moniammatillisessa yhteistyössä (Heinonen ym. 2016, 180). Mikäli lasten ja perheiden ongelmatilanteita havaitaan varhaisessa vaiheessa ja tukea tarjotaan jo peruspalveluissa kuten varhaiskasvatuksessa, voidaan mahdollisesti vähentää lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta. Varhaiskasvatuksen työntekijöillä on mahdollisuus

havainnoida lapsen tilannetta muita lasten kanssa toimivia tahoja paremmin, sillä lapsi voi viettää varhaiskasvatuksessa säännöllisesti useita tunteja joka arkipäivä. (Paavola ym. 2010, 3; Saastamoinen 2016, 47.)

Varhaiskasvatuksen merkitys on keskeinen osa lasten ja perheiden hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen ydin on lapsi, mutta lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää huomioida myös lapsen perhe. Varhaiskasvatuksen henkilöstö tapaa perheitä säännöllisesti, joka mahdollistaa luottamuksellisen suhteen syntyminen. Perheiden säännöllinen tapaaminen auttaa havaitsemaan mahdollisen avun tarpeen ja riskitekijät varhaisessa vaiheessa. (Heinonen ym. 2016, 180-181; Pölkki & Vornanen 2015, 582.)

Eri toimijoiden luottamuksellinen yhteistyö on tärkeää. Yhteistyötahojen keskinäinen tietämys eri toimijoiden perustehtävistä, toiminnasta ja suuntautumisesta lisää luottamusta. Lisäksi on hyvä tietää, millaisissa tilanteissa palvelujen henkilöstöt kohtaavat ja tukevat lasta ja perhettä, jotta apu suuntautuisi tarpeisiin vastaavaksi. Luottamus omaan ammattitaitoon ja muiden työn tunteminen tarjoavat tarpeenmukaisen sekä oikea-aikaisen avun lapselle ja perheelle. Työskentelyyn osallistuvat tahot vastaavat osaltaan lapsen ja perheen tukemiseen oman osaamisensa ja tehtävänsä mukaisesti. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017, 23-24.)

7 Kehittämistyö

Tämä opinnäytetyö on kehittämistyönä toteutettu prosessi, jossa kehitettiin opas lastensuojelusta varhaiskasvatussyksikköön. Kehittäminen koetaan lähtökohtaisesti konkreettisena toimintana, jossa on selkeä tavoite. Tavoitteellisuus toimii merkittävänä elementtinä kehittämisyössä. Kehittämistyön avulla voidaan luoda uusia tai kohentaa olemassa olevia palveluita, menetelmiä tai tuotantovälineitä. Kehittäminen tapahtuu joko tutkimustulosten avulla tai ilman. (Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 21; Toikko & Rantanen 2009, 14, 16.)

Kehittämistyö voi suuntautua työorganisaatioon, yrityksiin, työyhteisöihin tai yksittäisiin työntekijöihin ja heidän ammatilliseen osaamiseensa. Kehittäminen voi koskea koko organisaation yhteistä toimintaa, vaikka kehittäminen tapahtuisi johtajakeskeisesti. Kehittämistyö on yhteisöllinen prosessi, jossa vaaditaan ihmisten aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta. Osallisuuden ja osallistamisen merkitys kehittämisyössä on tärkeää. Osallistuminen pohjautuu dialogiin, jonka aikana keskustelijat pystyvät käsittelemään kehittämistyön perusteita, toimintatapoja sekä tavoitteita. Osallistavassa kehittämisyössä on tarkoitus muodostaa aktiivinen osallistuminen, jotta vastavuoroinen oppiminen toteutuu avoimessa dialogissa. (Toikko & Rantanen 2009, 16-17, 89, 93.)

Oppaan tarkoituksena on toimia varhaiskasvatuksen henkilöstön tukena arjessa. Osallistaminen näkyi opinnäytetyössä ihmiskeskeisenä suunnitteluna. Ihmiskeskeinen suunnittelu on yksi sosiaalisten prosessien ja osallistamisen tukikeino. Ihmiskeskeisellä suunnittelulla tarkoitetaan käyttäjien ja toimijoiden osallistumista kehittämiseen. Työskentelyssä korostetaan käyttäjien tarpeita, jolloin valmistettava produkti soveltuu arjen toimintaympäristöön. (Toikko & Rantanen 2009, 94-95.)

7.1 Kehittämistyön vaiheet

Kehittämistyön prosessi koostuu usein selkeistä vaiheista. Jotta kehittämistyö ja sen prosessi pysyvät aikataulussa, on sen huolellinen suunnittelu hyvin tärkeää. Kehittämistyön perustana ovat kehittämiskohteen tunnistaminen ja siihen liittyvien tekijöiden ymmärtäminen. Kehittämistyön tarkoituksena on luoda jonkinlaista muutosta ja tavoitteena voi olla esimerkiksi uuden tuotteen tai palvelun tuottaminen. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 22-23, 66.)

Kehittämistoiminta koostuu kehittämistarpeiden tunnistamisesta, ideoinnista, suunnitteluvaiheesta, toteutusvaiheesta, tuotoksesta, arviointivaiheesta sekä päätös vaiheesta. Kehittämistoiminnassa vaiheet eivät usein etene järjestelmällisesti, vaan ne limittyvät toisiinsa ja voivat toteutua myös samanaikaisesti. (Salonen, Eloranta, Hautala & Kinos 2017, 52.) Seuraavissa luvuissa käsitellään kehittämistyön vaiheita tarkemmin. Raportissa kirjoitetaan opiskelijoista, joilla viitataan opinnäytetyöntekijöihin.

7.2 Kehittämistarpeiden tunnistaminen ja ideointi

Kehittämistyön ensimmäinen vaihe, eli kehittämistarpeiden tunnistaminen alkoi, kun opinnäytetyön aihetta suunniteltiin. Opinnäytetyön lähtökohtana oli yhdistää varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun aihepiirit, opiskelijoiden opintosuuntausten mukaan. Ajatus oppaasta syntyi opiskelijoiden omien kokemuksien pohjalta siitä, kuinka lastensuojelun tietämystä voisi vahvistaa varhaiskasvatuksessa. Ideaa lähdettiin viemään eteenpäin ottamalla yhteyttä sähköpostitse eri varhaiskasvatuksen yksiköihin. Yhteydenottojen myötä osoittautui, että lastensuojelun tietämyksen lisääminen varhaiskasvatuksessa olisi ajankohtaista ja tarpeellista. Työelämäkumppaniksi valikoitui yksityinen varhaiskasvatusyksikkö Espoossa.

Varhaiskasvatusyksikön johtaja toimi työelämäkumppanin edustajana, jonka kautta yhteydenpito tapahtui. Johtajan kanssa pidettiin aloituskeskustelu varhaiskasvatusyksikössä lokakuussa 2021. Keskustelussa käytiin läpi alustava idea lastensuojeluoppaasta, jonka johtaja koki hyödylliseksi heidän yksikkönsä. Oppaan alustavaa sisältöä ja opinnäytetyöprosessin aikataulua suunniteltiin yhdessä johtajan kanssa.

Työelämäkumppanin varmistuttua, opinnäytetyön aihe hyväksyttiin ohjaavalla opettajalla. Tämän jälkeen työstettiin aiheanalyysiä, jota varten tutustuttiin tietoperustaan ja alustaviin lähteisiin sekä tehtiin alustava aikataulusuunnitelma. Aiheanalyysi esitettiin opinnäytetyöseminaarissa marraskuussa 2021 hyväksytysti. Aiheanalyysin hyväksymisen jälkeen siirryttiin ideointivaiheeseen.

Kehittämistyön toinen vaihe, eli ideointivaihe on luova vaihe, jossa ideoidaan vapaasti mitä kehittämistyöllä halutaan saavuttaa. Ideointivaiheessa tehdään alustava etenemissuunnitelma sekä asetetaan toiminnalle tavoitteet. (Salonen ym. 2017, 58.) Etenemissuunnitelma laadittiin alustavan aikataulusuunnitelman pohjalta, joka antoi selkeät raamit etenemiselle.

Salosen ym. (2017, 6) mukaan, menetelmällisyys kehittämistoiminnassa on jäänyt vähälle huomiolle sen käsitteellisen epäselvyyden ja tulkinnallisuuden vuoksi. Menetelmällisyys voi olla projektinhallintaa tai tutkimuksellisuutta tai menetelmät voivat olla osallistujia aktivoivia työskentelytapoja, joissa ei ole tutkimuksellista otetta. Tässä opinnäytetyössä menetelmällisyyttä hyödynnettiin osallistujia aktivoivalla työskentelytavalla, selvittämällä varhaiskasvatusyksikön henkilöstön toiveet ja tarpeet oppaan kehittämistä varten.

7.3 Suunnittelu

Ideointivaiheen jälkeen siirrytään suunnitelmavaiheeseen, jonka tarkoituksena on selkeyttää ideointivaiheessa syntyneitä ajatuksia. Suunnitelmavaiheessa perehdytään kirjallisuuteen ja tutkimustietoon, jonka lisäksi laaditaan kehittämissuunnitelma. (Salonen ym. 2017, 60.)

Suunnitelman laatiminen alkoi marraskuussa 2021, jolloin myös oppaan tarkempaa sisältöä suunniteltiin. Oppaan sisällön pohjalta laadittiin suunnitelman tietoperusta, jolloin aihepiireihin kuuluvaan kirjallisuuteen sekä tutkimustietoon perehdyttiin. Oppaan tarkoituksena oli olla tiivis ja selkeä, mutta tarpeeksi informatiivinen. Tavoitteena oli luoda visuaalisesti miellyttävä opas, joka sopisi teemaltaan varhaiskasvatuksen ympäristöön.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoituksena oli haastatella varhaiskasvatusyksikön henkilöstöä tammikuussa 2022. Haastatteluiden oli tarkoitus toteutua yksilö- tai ryhmähaastatteina varhaiskasvatusyksikön tiloissa. Haastatteluiden tavoitteena oli kartoittaa henkilöstön tietämystä ja osaamista lastensuojelusta sekä selvittää henkilöstön toiveita oppaan sisältöön liittyen.

Opinnäytetyösuunnitelma esitettiin opinnäytetyöseminaarissa joulukuussa 2021. Suunnitelmaa tarkennettiin seminaarin jälkeen kehittämistyön osalta. Lisäksi varhaiskasvatusyksikön henkilöstön haastatteluista luovuttiin, sillä tarkoituksena oli osallistaa henkilöstö oppaan tekemiseen ilman tutkimuksellista otetta. Haastattelut oli tarkoitus korvata henkilöstön kanssa

käytävillä keskusteluilla, jolloin myöskään tutkimuslupia ei tarvittu. Suunnitelman muuttaminen lisäsi työmäärää, mutta sen ei katsottu vaikuttavan asetettuun aikataulutavoitteeseen.

Kehittämistyön suunnittelu on tärkeää, jotta prosessi pysyy aikataulussa. Salosen ym. (2017, 60) mukaan työskentelyä ei voi kuitenkaan suunnitella yksityiskohtaisesti, sillä kehittämissä työssä voi ilmetä ennalta-arvaamattomia seikkoja. Aikataulusuunnitelma pohjautui kehittämistyön vaiheisiin (Kuvio 1), joka luotiin suunnitelmavaiheessa.

Kuvio 1: Kehittämistyön vaiheet

7.4 Toteutus

Suunnitelman hyväksymisen jälkeen alkaa toteutusvaihe, jossa edetään suunnitelman mukaisesti. Suunnitelmat voivat muuttua ja tarkentua toteutuksen edetessä. Toteutusvaiheessa työn tueksi suositellaan muistiinpanojen ja erilaisten materiaalien hyödyntämistä. (Salonen ym. 2017, 62.)

Toteutusvaihe alkoi tammikuussa 2022 suunnitelman hyväksymisen jälkeen. Keskustelut varhaiskasvatusyksikön henkilöstön kanssa piti perua vallitsevan koronapandemian takia. Yksikön johtajan kanssa sovittiin, että henkilöstö keskustelee toiveistaan omissa tiimeissään ja lähettää niistä yhteenvedot sähköpostilla. Henkilöstölle lähetettiin johtajan kautta viesti, jossa kerrottiin tarkemmin opinnäytetyön tavoitteista ja alustavista ideoista opasta koskien.

Oppaan tekemiseen käytettiin Canva -ohjelmaa, joka antoi monipuoliset mahdollisuudet oppaan visuaaliselle toteutukselle. Ohjelman käyttäminen vaati paljon aikaa ja opettelua, sillä opiskelijoilla ei ollut aikaisempaa kokemusta kyseisestä ohjelmasta tai oppaan tekemisestä. Oppaan ulkonäköön haluttiin kuitenkin panostaa, vaikka se lisäsi opiskelijoiden päiväkohtaista työmäärää.

Varhaiskasvatusyksikössä oli hyvin kiireinen alkuvuosi, jonka vuoksi tiimin toiveita ja ajatuksia odotettiin muutaman viikon ajan. Toiveet saapuivat sähköpostitse helmikuussa 2022. Opasta oli jo aloitettu niiden aiheiden osalta, joista oli etukäteen keskusteltu aloituskeskustelussa. Henkilöstö toivoi oppaaseen tietoa siitä, milloin lastensuojeluilmoitus tulee tehdä ja miten se tehdään sekä kuinka vanhempien kanssa keskustellaan lastensuojelusta. Henkilöstö kaipasi myös lisätietoa väkivallan uhan tunnistamiseen, mutta se rajattiin lopullisesta tuotoksesta pois, sillä aiheena se on laaja ja opiskelijat kokivat sen mahduttamisen oppaaseen haastavana.

Suuri osa toteutusvaiheesta koostui oppaan työstämisestä. Haasteeksi muodostui se, kuinka lastensuojelun laaja kokonaisuus saataisiin tiivistettyä oppaaseen niin, että se olisi mahdollisimman informatiivinen ja selkeä. Tähän auttoi huolellisesti laadittu opinnäytetyöraportin tietoperusta, josta oppaan sisältö koostuu. Oppaan informatiivisuudesta ja selkeydestä kerättiin palautetta myös kolmansilta osapuolilta, joilla ei ollut kokemusta lastensuojelusta. Tällä haluttiin varmistaa tekstin ymmärrettävyys, vaikka aikaisempaa tietoa aihepiiristä ei olisi.

Oppaasta lähetettiin väliversio työelämäkumppanille ennen lopullisen oppaan valmistumista. Näin pystyttiin varmistamaan, vastasiko opas työelämäkumppanin toiveita. Samalla pyydettiin mahdollisia korjaus- ja kehittämisehdotuksia, mutta varhaiskasvatusyksikön johtaja oli tyytyväinen tuotokseen. Oppaaseen tehtiin väliversiön jälkeen muutamia korjauksia ja lisäyksiä, joilla selkeytettiin sisältöä. Lopullinen tuotos valmistui helmikuussa 2022.

7.5 Valmis tuotos

Kotimaisten kielten keskuksen (2021) mukaan, oppaassa on mietittävä sisältöä lukijan näkökulmasta, jolloin on tunnistettava mahdollinen erikoissanasto ja selitettävä termit ja lyhenneet, jos niitä esiintyy oppaassa. Oppaan sisällön on oltava helposti hahmottuvassa muodossa ja asiat on esitettävä järkevässä järjestyksessä. Lukijan näkökulma huomioitiin jättämällä

lyhenteet ja erikoissanat pois. Tekstin helppolukuisuuteen haluttiin panostaa, jotta opas olisi käytännöllinen ja helposti saatavilla oleva työkalu varhaiskasvatustyöskentäjänsä arjessa.

Oppaan nimi on Pieni pala lastensuojelua, jolla haluttiin korostaa, että opas on vain pieni osa lastensuojelun laajaa kokonaisuutta. Opas on 13-sivuinen tuotos, joka koostuu teorian lisäksi ohjeista varhaiskasvatustyöskentäjille. Ohjeet ovat oppaassa suurpiirteisesti, sillä yksityiskohtaisten ohjeiden sisällyttäminen oppaaseen oli muodostunut haastavaksi yksilöllisten tilanteiden vuoksi.

Oppaassa käsitellään lapsen oikeuksien sopimusta, lastensuojelulakia, lastensuojelun periaatteita ja prosessia, ehkäisevää lastensuojelua sekä varhaiskasvatustyöskentäjien roolia lapsen suojelussa. Oppaassa käydään läpi varhaista puuttumista, joka pitää sisällään huolen puheeksi ottamisen menetelmän ja siihen liittyvän huolen vyöhykkeistön. Henkilöstön toiveiden mukaisesti, opas sisältää ohjeet lastensuojeluilmoituksen tekemiseen sekä siihen, mitä tehdä huolen herätessä. Tärkeät yhteystiedot katsottiin tukevan lastensuojeluilmoituksen tekemistä (Liite 1).

Oppaan ulkoasuun haluttiin kiinnittää erityistä huomiota, jotta sitä olisi miellyttävä lukea. Visuaalisen toteutuksen tarkoituksena oli luoda varhaiskasvatustyöskentäjien sopiva teema, joka toisi vaihtelua perinteisiin asiakirjoihin. Teemaksi valikoitui hamepäät vesiväriajäljet sekä eläimet, jotta haastavalta ja raskaalta tuntuva aihe olisi miellyttävämpi lukea (Kuva 1).

Kuva 1: Kuvia oppaan sisällöstä

7.6 Oppaan arviointi

Valmis opas toimitettiin varhaiskasvatustyöyksikköön helmikuussa 2022. Oppaan arvioinnissa käytettiin tukena opiskelijoiden omaa arviointia ja tämän lisäksi palautetta kerättiin työelämäkumppanilta, ammattikorkeakoulun lehtoreilta sekä kolmansilta osapuolilta. Näin voitiin taata palautteiden monipuolisuus. Arviointia toteutettiin opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa ja palautetta toivottiin etenkin oppaan sisällöstä ja sen informatiivisuudesta sekä visuaalisesta toteutuksesta.

Kolmansilta osapuolilta kerätyn palautteen tarkoituksena oli saada huomioita erityisesti sellaisilta henkilöiltä, joilla ei ole aikaisempaa tietoa lastensuojelusta. Näin voitiin tarkastuttaa oppaan sisällön ymmärrettävyys ja informatiivisuus. Opas sai kolmansilta osapuolilta erityistä huomiota visuaalisesta toteutuksesta, helppolukuisuudesta ja selkeydestä. Sisältö oli palautteiden mukaan helposti ymmärrettävää myös heille, joilla ei ollut kokemusta varhaiskasvatuksesta tai lastensuojelusta.

Työelämäkumppanille toimitettiin oppaasta väliversio opinnäytetyöprosessin aikana, jonka varhaiskasvatustyöyksikön johtaja hyväksyi. Opas tarkastutettiin tämän lisäksi kahdella ammattikorkeakoulun lehtorilla. Lehtoreilta saadun palautteen perusteella, oppaaseen tehtiin täsmennyksiä ohjeisiin. Oppaan valmistuttua varhaiskasvatustyöyksikköön toimitettiin arviointilomakkeet (Liite 2) ja valmis opas. Henkilöstö tutustui valmiiseen oppaaseen heidän yhteisessä tiimipalaverissansa, jossa he kirjasivat palautteet arviointilomakkeisiin. Johtaja välitti opiskelijoille kuvat kirjatusta arviointilomakkeista.

Palautetta saatiin johtajan lisäksi kolmelta yksikön työntekijältä. Henkilöstö koki saaneensa oppaasta uutta tietoa ja sisällöstä erityisesti huolen puheeksi ottaminen, huolen vyöhykkeistö sekä mitä tehdä huolen herätessä olivat henkilöstön mielestä erittäin hyödyllisiä. Oppaan todettiin olevan tiivis ja kattava paketti, jossa tuli hyvin käsiteltyä tärkeitä aihealueita lastensuojelusta varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Palautteiden mukaan henkilöstö sai oppaasta varmuutta toimia lastensuojelullisissa tilanteissa esimerkiksi selkeiden ohjeiden ja yhteystietojen avulla. Opas sai positiivista palautetta selkeästä ja visuaalisesti miellyttävästä ulkoasusta.

Varhaiskasvatustyöyksikön johtajan palautteessa todettiin, että valmis opas sijoitettiin yksikön kriisikansioon, josta se on helposti löydettävissä. Yhteistyötä opinnäytetyöntekijöiden kanssa kuvailtiin helpoksi ja sujuvaksi. Varhaiskasvatustyöyksikkö haluaa jatkossakin tarjota opinnäytetyöaiheita sekä harjoittelupaikkoja opiskelijoille.

Oppaasta kerätty palaute oli kaiken kaikkiaan hyvin positiivista ja opas vastasi henkilöstön odotuksia. Oppaaseen sisällytettiin henkilöstön toiveet lukuun ottamatta väkivallan uhan tunnistamista, jota yhdessä palautteessa kaivattiin. Väkivallan teema jätettiin pois sen laajuuden vuoksi ja kehittämisehdotuksena siitä voisi tulevaisuudessa toteuttaa oman oppaan.

8 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Arviointi on kehittämistyön viimeinen vaihe, jossa tarkoituksena on kerätä suunnitelmallisesti tietoa sekä palautetta ja lopuksi analysoida sitä. Kehittämistyössä syntyy monia aineistoja, joita arvioidaan jo prosessin eri vaiheissa. Kehittämistyön prosessia ohjaa aineistojen arviointi, sillä aineistojen keräämisen tarkoituksena on kohdistaa ja tarkentaa kehittämistyötä. Kehittämistyössä arviointia tehdään kuitenkin myös muissa vaiheissa, jolloin saadaan palautetta kehittämistyöhön osallistuneilta. Arvioinnissa on usein tarkastelun kohteena kehittämistyön suunnittelu, tavoitteiden selkeys ja niiden saavuttaminen, käytetyt menetelmät, toiminnan johdonmukaisuus sekä sitoutuminen ja vuorovaikutus. Arvioinnin apuna voidaan käyttää esimerkiksi haastatteluja, havainnointia, dokumenttianalyysiä ja kyselyjä. (Ojasalo ym. 2014, 47-48; Toikko & Rantanen 2009, 82-83.)

Yhteistyö työelämäkumppanin kanssa sujui moitteettomasti koko opinnäytetyöprosessin ajan. Koronapandemian vuoksi yhteydenpito toteutui pääasiassa sähköisesti ja muuttuvat rajoitukset vaativat joustamista niin työelämäkumppanilta kuin opiskelijoiltakin. Tilanne pakotti jättämään vierailut varhaiskasvatusyksikössä pois, jolloin henkilöstön kanssa käytävät keskustelut piti toteuttaa sähköisesti. Yhteistyön edistämisen kannalta oli tärkeää, että aloituskeskustelu varhaiskasvatusyksikön johtajan kanssa pystyttiin pitämään paikan päällä. Toinen opiskelijoista teki muutamia sijaisuuksia työelämäkumppanina toimivaan varhaiskasvatusyksikköön, joka osaltaan myös vahvisti hyvää yhteistyötä opiskelijoiden ja henkilöstön välillä.

Opinnäytetyötä tehtiin yhdessä koko prosessin ajan lähityöskentelynä, joka mahdollisti opiskelijoiden välisen reflektoinnin ja vuorovaikutuksen. Yhteistyö oli sujuvaa ja työnjako jakautui tasapuolisesti opiskelijoiden välillä. Opiskelijat saivat toisistaan tukea prosessin eri vaiheissa. Opinnäytetyöprosessia edisti opiskelijoiden yhteneväinen työskentelytapa ja aikaisempi kokemus yhdessä työskentelystä. Vallitseva koronapandemia vaikutti myös opinnäytetyöprosessin toteutukseen. Henkilökohtaiset karanteenit ja elämänmuutokset vaativat opiskelijoilta joustamista sekä aikataulun uudelleen sovittamista, jotta prosessi pystyttiin saattamaan päätökseen aikataulussa.

Opinnäytetyöprosessi toteutettiin pääasiassa itsenäisesti. Prosessi kesti kokonaisuudessaan noin seitsemän kuukautta, jonka aikana koettiin myös epävarmuuden hetkiä. Tämä johtui siitä, että opiskelijoilla ei ollut aikaisempaa kokemusta kehittämistyöstä eikä oppaan

tekemisestä. Perusteellinen aiheeseen perehtyminen ja tiedonhankinta edistivät prosessia ja toivat lisävarmuutta. Prosessin sujuvan etenemisen sekä saavutettujen tavoitteiden kautta opiskelijat kokivat oppineensa uutta ja ylittäneensä omat odotuksensa.

Opinnäytetyöhön käytettävä aika on rajattua, joka vaikutti osaltaan myös oppaan sisältöön. Prosessin alussa haasteeksi muodostui se, kuinka kaksi laajaa aihepiiriä saataisiin yhdistettyä ja rajattua. Opiskelijat kokevat onnistuneensa tuottamaan tiiviin oppaan, johon saatiin sisällytettyä varhaiskasvatusyksikön henkilöstön toivomat teemat lastensuojelusta. Oppaasta rajattiin pois väkivallan uhkien tunnistaminen, josta voisi tehdä kokonaisuudessaan oman oppaan. Tätä opinnäytetyönä toteutettua opasta voisi hyödyntää varhaiskasvatusyksikössä osana perehdytysmateriaalia. Lastensuojelun oppaasta voidaan katsoa olevan hyötyä muillakin toimialoilla, esimerkiksi perhepäivähoidossa, kouluissa, iltapäiväkerhoissa tai lasten harrastustoiminnassa, jossa aikuiset kohtaavat lapsia ja nuoria säännöllisesti.

9 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön tekemisessä korostuu eettisten seikkojen merkittävyys. Työelämälähtöisiä kehittämistöitä koskevat tieteellisen tutkimuksen normit tutkimusetiikassa. On hyvä muistaa, että tekijöillä on laaja-alainen vastuu, sillä tutkimuksen vaikutukset voiva yltää pitkälle tulevaisuuteen ja liikuttaa useita henkilöitä. (Kylmä & Juvakka 2014, 137, 143; Ojasalo ym. 2014, 48.)

Kehittämistyössä korostuvat eettisyyden lisäksi se, että asetetut tavoitteet ovat korkean moraalin mukaisia. Kehittämistyössä on oltava rehellinen, huolellinen ja tarkka. Kehittämisen kohteena olevien henkilöiden on oltava tietoisia siitä, mitä kehittäjä on tekemässä ja mitkä kehittämistyön tavoitteet ovat. Henkilöiden on lisäksi tiedettävä roolinsa ja oma osansa kehittämistyössä. On tärkeää varmistaa, että prosessin aikana kerätty tieto pysyy luottamuksellisena eikä tuloksia vääristellä. Kehittämistyön seurausten tulee olla käytäntöä hyödyttäviä. (Ojasalo ym. 2014, 48-49.)

Kehittämistyön, kuten oppaiden yhtenä painavana kriteerinä on lähdekriittisyys. Oppaan tiedot on oltava tarkasti valikoituja, sillä tietojen oikeellisuus sekä luotettavuus tulee kertoa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 53.) Kehittämistoiminnassa luotettavuus tarkoittaa ennen kaikkea käyttökelpoisuutta eli kehittämistoiminnan yhteydessä syntyvän tiedon on oltava todenmukaisuuden lisäksi myös hyödyllistä (Toikko & Rantanen 2009, 121-122).

Opinnäytetyö ja tuotettu opas lastensuojelusta perustuvat olemassa olevaan tietoon, jota kerättiin tietoperustaan eri lähteistä. Luotettavuutta varmistettiin sillä, että kerätty tieto oli peräisin luotettavista lähteistä ja lähteet merkittiin huolellisesti koko opinnäytetyöprosessin

ajan. Lähteitä pyrittiin käyttämään monipuolisesti alan kirjallisista sekä sähköisistä lähteistä. Opas luotiin kerättyjen tietojen pohjalta, jolloin se perustuu luotettavaan tietoon.

Opinnäytetyöprosessin aikana oltiin yhteydessä varhaiskasvatustyöyksikön johtajan kanssa, jotta henkilöstö pysyi ajan tasalla opinnäytetyöprosessista ja työskentely oli läpinäkyvää ja avointa. Näin varmistettiin eettisyys sen osalta, että jokainen osapuoli on tietoinen siitä, mitä oltiin kehittämässä, mitä se vaati työyhteisöltä ja mahdollistettiin henkilöstön osallistuminen prosessiin. Prosessin alussa työelämäkumppanin kanssa allekirjoitettiin opinnäytetyösopimus, joka piti sisällään muun muassa opinnäytetyön tavoitteet ja keskeiset käsitteet, työelämäkumppanin roolin sekä alustavan aikataulun. Varhaiskasvatustyöyksikön johtajalta varmistettiin tutkimuslupien tarpeellisuus, mutta niitä ei tarvittu, sillä opinnäytetyössä ei ollut tutkimuksellista otetta.

Oppaasta pyydettyä palautetta kerättiin varhaiskasvatustyöyksikön henkilöstöltä nimettömästi hyvän tutkimusetiikan mukaisesti. Palautteet lähetettiin varhaiskasvatustyöyksikön johtajan toimesta sähköisesti opiskelijoille. Palautteet kirjattiin raporttiin, jonka jälkeen ne poistettiin. Eettisistä syistä opinnäytetyöraportissa tai tuotetussa oppaassa ei mainita varhaiskasvatustyöyksikön nimeä tai muita tunnistettavia tietoja.

Kolmansilta osapuolilta kerätyn palautteen tarkoituksena oli saada huomioita erityisesti sellaisilta henkilöiltä, joilla ei ole aikaisempaa tietoa lastensuojelusta. Näin voitiin tarkastuttaa oppaan sisällön ymmärrettävyys ja informatiivisuus. Kolmansilta osapuolilta saadut palautteet eivät vaikuttaneet oppaan sisältöön, vaan se toteutettiin työelämäkumppanin toiveiden ja tarpeiden mukaisesti. Työelämäkumppanin tarkempia tietoja ei jaettu kolmansille osapuolille.

10 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä varhaiskasvatustyöyksikön henkilöstön tietämystä lastensuojelusta ja tuoda esille varhaiskasvatuksen merkitys lapsen suojelussa. Tavoitteena oli tuottaa informatiivinen ja selkeä opas lastensuojelusta. Oppaan sisältö kehitettiin yhteistyössä yksityisen varhaiskasvatustyöyksikön henkilöstön kanssa, heidän toiveidensa ja tarpeidensa mukaan. Oppaaseen on sisällytetty opinnäytetyöntekijöiden valitsemissa keskeisiä poimintoja lastensuojelusta. Oppaan tarkoituksena oli toimia käytännön tukena varhaiskasvatustyöyksikössä.

Opiskelijat kokivat opinnäytetyön aiheen kiinnostavaksi, jossa yhdistyivät varhaiskasvatuksen sekä lastensuojelun aihepiirit. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisen yhteistyön tukeminen on tärkeää, jota tällä opinnäytetyöllä haluttiin vahvistaa lisäämällä henkilöstön tietämystä lastensuojelusta. Varhaiskasvatuksen tekemien lastensuojeluilmoitusten määrä on vähäistä, joka voi viestiä siitä, että lastensuojelun osaamista tulee edistää entisestään

varhaiskasvatuksessa. Näin voitaisiin vahvistaa varhaiskasvatuksen roolia ehkäisevässä lastensuojelussa.

Opinnäytetyöprosessi oli opettavainen kokemus, jonka aikana syvennettiin opiskelijoiden ammatillista tuntemusta aiheesta. Opiskelijoiden toimiva yhteistyö tuki opinnäytetyöprosessin etenemistä. Yhteistyössä korostui ammatillinen reflektointi ja toisen huomioiminen. Opiskelijat kokivat yhteistyön olleen merkittävä tekijä opinnäytetyöprosessin onnistumisessa. Prosessin myötä tekijöiden oma ammatillinen tietämys on lisääntynyt aiheeseen perehtymisen ja jaetun tiedon kautta. Toinen opiskelijoista ei ole suorittanut varhaiskasvatuksen opintokokonaisuutta, joten varhaiskasvatuksen tietämys lisääntyi prosessin aikana paljon.

Oppaasta kerättiin palautetta koko opinnäytetyöprosessin ajan. Palaute oli positiivista ja korjausehdotuksia tuli vain vähän, joka toi lisävarmuutta oppaan tekemiseen. Oppaan sisältöön vaikuttivat henkilöstön toiveet ja tarpeet, mutta muuten toteutus oli vapaamuotoista. Vapaamuotoisuus antoi tilaa luovuudelle ja mahdollisuuden toteuttaa oppaasta myös opiskelijoiden näköinen. Tämä loi osaltaan epävarmuuden tunnetta siitä, vastaako opas työelämäkumppanin odotuksia niin sisällöllisesti kuin visuaalisestikin. Työelämäkumppanilta saatujen palautteiden perusteella, henkilöstö oli erittäin tyytyväinen oppaaseen. Positiivisen palautteen myötä, opinnäytetyölle asetetut tavoitteet koettiin saavutetuiksi.

Lastensuojelu on tärkeä osa suomalaista yhteiskuntaa, jossa lapsen suojelu koskettaa jokaista. Lastensuojelu sanana voi tuntua pelottavalta. Tähän voivat vaikuttaa yhteiskunnallisesti käydyt keskustelut, joissa usein nostetaan esille vain äärimmäisiä tapauksia ja epäonnistumisia. Lastensuojelu voi tuntua myös ammattilaisista haastavalta, jos kokemusta tai tarvittavaa tietoa ei ole. Lastensuojelun oppaalla haluttiin tuoda lastensuojelua lähemmäksi ja tutummaksi varhaiskasvatuksessa, jossa ehkäisevä lastensuojelu on suurella roolilla.

Lähteet

Painetut

Eriksson, E. & Arnkil T. E. 2005. Huoli puheeksi - opas varhaisista dialogeista. Helsinki: Stakes.

Hakalehto, S. 2018. Lapsioikeuden perusteet. Helsinki: Alma Talent.

Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen - avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää - Varhainen puuttuminen koulussa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen - Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Helsinki: Finn Lectura.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2014. Laadullinen terveystutkimus. 1.-3. painos. Helsinki: Edita Publishing.

Mahkonen, S. 2012. Päivähoito ja laki. Helsinki: Edita Publishing.

Ojanen, T., Ritmala, M., Siven, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2013. Lapsen aika. 12.-15. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät - Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Räty, T. 2019. Lastensuojelulaki - käytäntö ja soveltaminen. 4.painos. Helsinki: Edita.

Saastamoinen, K. 2016. Lapsen suojeleminen - Viranomaisten ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä. Helsinki: Edita Publishing.

Taskinen, S. 2012. Lastensuojelulain soveltaminen. 1.-2. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere: Tampere University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset

Eriksson, E. & Arnkil, T. E. 2012. Huoli puheeksi - Opas varhaisista dialogeista. 8.painos. Tampere: Juvenes Print. Viitattu 15.11.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90845/URN_ISBN_978-951-33-1792-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 24.1.2022. <https://thl.fi/documents/10531/136719/Tutkimus%202012%2072.pdf>

Kotimaisten kielten keskus 2021. Ohjeita ohjeiden tekijöille. Viitattu 13.12.2021. https://www.kotus.fi/ohjeet/hyvan_virkakielen_ohjeita/ohjeita_ohjeiden_tekijoille

Kuusikko-työryhmä 2021. Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelut ja kustannukset vuonna 2020. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 1/2021. Viitattu 15.11.2021. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_06_02_Kuusikko_Lastensuojelu_2020.pdf

Lapsen oikeudet 2022. Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 26.1.2022. <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu 12.11.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki#L1P1>

Lastensuojelun keskusliitto 2021. Varhaiskasvatusta lapsen etu edellä -suositus. Viitattu 7.2.2022. https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2021/03/varhaiskasvatusta_lapsen_etu_edella_2_2021.pdf

Opetushallitus 2022. Mitä on varhaiskasvatus? Viitattu 25.1.2022. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>

Paavola, A., Honkavaara, P., Muuronen, K., Mäkinen, P., Tolonen, M. & Varsa, M. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus 2010. Viitattu 25.1.2022. https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2017/03/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf

Pölkki, P. & Vornanen, R. 2015. Role and Success of Finnish Early Childhood Education and Care in Supporting Child Welfare Clients: Perspectives from Parents and Professionals. Viitattu 27.1.2022. <https://www.proquest.com/docview/1822609160/fulltextPDF/480806F2F15944E8PQ/1?accountid=12003>

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.12.2021. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2022. Lastensuojelu. Viitattu 27.1.2022. <https://stm.fi/lastensuojelu>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017. Luo luottamusta, suojele lasta. Viitattu 24.1.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136183/Luo%20luottamusta%20suojele%20lasta_2019_1010%20s%20prf.pdf?sequence=7&isAllowed=y

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022a. Lastensuojelu. Viitattu 27.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/lastensuojelu>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022b. Lastensuojeluilmoitus. Viitattu 1.2.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022c. Lastensuojeluilmoitus ja lastensuojeluasian vireille tulo. Viitattu 2.2.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022d. Huostassapidon kesto. Viitattu 3.2.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostassapidon-kesto>

Unicef 2022. Sopimus lyhennettynä. Viitattu 26.1.2022. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 12.11.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018a. Opetushallitus. Viitattu 15.11.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018b. Opintopolku. Viitattu 25.1.2022. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/1266381/tekstikappale/1291590>

Varpu-projekti - lapselle tukea ajoissa 2005. Numero 38 B. Viitattu 24.1.2022. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Varpu-tukea-lapselle-ajossa.pdf>

Kuviot

Kuvio 1: Kehittämistyön vaiheet.....	19
--------------------------------------	----

Taulukot

Taulukko 1: Huolen vyöhykkeistö (Eriksson & Arnkil 2012, 25)	11
--	----

Liitteet

Liite 1: Oppaan sisällysluettelo.....	32
Liite 2: Arviointilomake.....	33

Liite 1: Oppaan sisällysluettelo

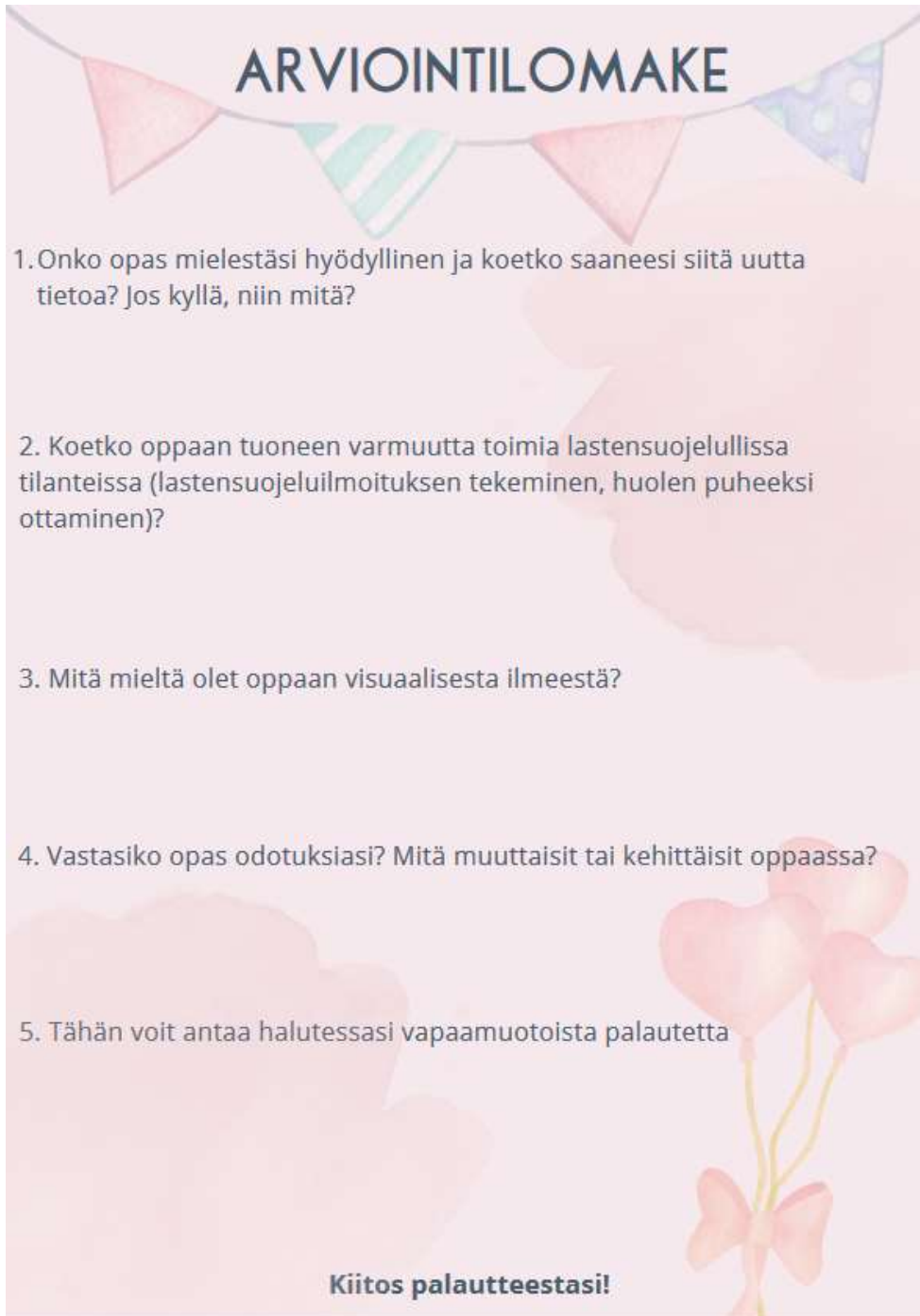
SISÄLLYSLUETTELO

---

1. JOHDANTO
2. LASTENSUOJELU
3. EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU
4. VARHAISKASVATUKSEN ROOLI LAPSEN SUOJELUSSA
5. HUOLEN PUHEEKSI OTTAMINEN
6. HUOLEN VYÖHYKKEISTÖ
7. KESKUSTELU HUOLEN HERÄTESSÄ
8. LASTENSUOJELUILMOITUS
9. LASTENSUOJELUN PROSESSI
10. TÄRKEITÄ YHTEYSTIETOJA
11. LOPUKSI

Liite 2: Arviointilomake

ARVIOINTILOMAKE

1. Onko opas mielestäsi hyödyllinen ja koetko saaneesi siitä uutta tietoa? Jos kyllä, niin mitä?
2. Koetko oppaan tuoneen varmuutta toimia lastensuojelullissa tilanteissa (lastensuojeluilmoituksen tekeminen, huolen puheeksi ottaminen)?
3. Mitä mieltä olet oppaan visuaalisesta ilmeestä?
4. Vastasiko opas odotuksiasi? Mitä muuttaisit tai kehittäisit oppaassa?
5. Tähän voit antaa halutessasi vapaamuotoista palautetta

Kiitos palautteestasi!